

En memoria da:

Salvatore Di Bella – Albin, Tschamut e Sicilia

26.01.1943-26.01.2026

bb- Ils necrologs per nos morts ein daventai scarts. Quei che jeu mez deploreschel. In necrolog duei esser in cuort mirar anavos sin ina veta d'in carstgaun, in prender cumiau sco era preservar els dad ir en emblidanza. Perquei ha ei fatg plascher a mi che jeu astgel far quella cuorta revista sur dalla veta da Salvatore Di Bella che ha viviu denter nus en Tujetsch, sin Tschamut. Nies bab Francestg ha, entuorn ils onns 1965, midau maisès naven da Liets sin Tschamut ed ord quei fatg essan nus stai ligiai dapi lu cun ils vischins e vischinas da leu e giu buns relaziuns cun biars. Perquei laschel bugen reviver cuort cheu la veta dil trappassau.

Salvatore Di Bella ha viviu denter nus e delectau nus beinenqual ga cun sia tschontscha, cun sias anecdotes ed ins steva magari tgunsch entuorn el. Salvatore ei vegnius portretaus duas gadas en las medias. Inagada entras la televisiun igl onn 1994 en la emissiun «Schweiz aktuell» e 2021 ha il radio romontsch fatg ina cuorta emissiun sur dad el.

Salvatore ei naschius 1943 a Zafferano sin la insla Sicila al pei dil vulcan Etna. Dils sis fargliuns eis el staus il secund giuven. Il bab era officier tier l'armada

taliana sut Musolini ed ei morts baul. La mumma ha tratg si la famiglia cun vender fretgs sil marcau da Catania e Messina. Temps per ir a scola hagi el mai giu ed aschia era mai empriu da scriver ni da leger. Era buca cura ch'el ei setschentaustier l'academia militar dalla Marina a Triest en la vegliadetgna da 17 onns. Leu er'ei gl'entir di da schubergiar bastiments ed el hagi spert priu la decisiun da fugir. Suenter in congedi dil militar ha el schau midar il bigliet dil tren enstagl a Triest a Tirano. Da cheu eis el vegnius cun cunterbandists talians tochen a Pontresina nua ch'el ha cumprau in bigliet tochen a Wädenswil. El era ussa in desertur da 18 onns e persuls en Svizra.

El ha giu il cletg dad entupar ulteriurs contemporans talians e schizun tals dalla Sicilia. Quels ein segidai cun el e sco bien luvrer ha el spert anflau lavur e fadigia. Sia specialitad era far plantschius da betun. Habitu ha el ad Altendorf en

il cantun Sviz. Sco el scheva savens: «El plé bi tiams da mia veta».

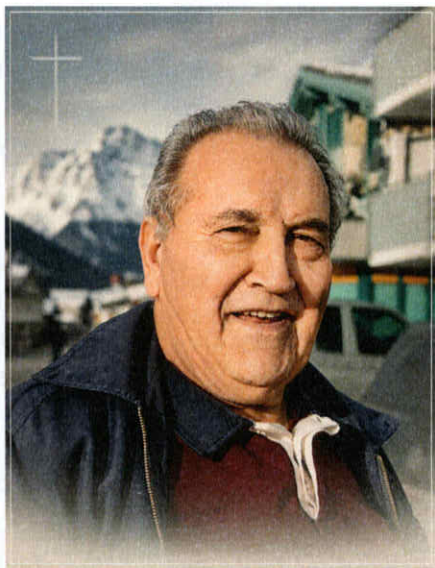
Ad Altendorf ha el fatg enconuschientscha cun Maria Albin da Tschamut. Els ein maridai e giu dus affons, Antonino e Norbert. Maria schava encrescher vie- ti per la patria Grischuna e zacu, ualti carteivel igl onn 1967, ein els secasai a Tschamut. Tgi sa tgei sentiments el ha giu da setschentar en quei vitget amiez ils cuolms suenter esser staus endisau- giu la Bassa?

Il schar encrescher per la Sicilia ei buca tschessaus tier el. Mo turnar leu per vi- ver ei mai propi stau sia intenziun. La Svizra hagi dau ad el paun e fadigia ed arrivaus cheu seigi el culs mauns vits. El hagi saviu construir ina casa a Tschamut ed ina a Sicilia e quei hagi el d'engraziar alla Svizra. A Tschamut ha el anflau lavur tier la viafier Furca Alpsu ni sco ella se- numna oz Matterhorn Gotthard. Cheu ha ei dau avunda lavur cun construc- ziuns da tunnels, mirs ed auters geners. Tenor il portret dalla televisiun da 1994 eis el staus onns ora responsabels per la staziun sin il pass Alpsu. Ina lavur ch'el fageva bugen e ditgava nuota sch'ei era biala ni malaura.

En Tujetsch era el enconuschents a prest tuts. El ei staus in um aviart. El haveva bugen sch'ins haveva peda per ina vi- seta tier el sin Tschamut. Cheu surveva el prest adina in glas da «siu» vin. Anflar contact cun la glieud era buca problem per el. El paterlava bugen e cun sia tschontscha talian-romontscha saveva el

delectar igl auditori. Mo saveva lu era far politica e far valer siu meini dad ault e perschuadent.

Maria, sia dunna, ei morta igl onn 2013. Naven da quei temps eis el vivius aschi miez e miez a Tschamut ed a Sicilia. El serendeva igl avrel tochen il november en l'Italia. Leu era el il pur da vin e fageva il meglier vin ch'ei dat, era naturalmein siu meini. A Tschamut era el il temps d'unviern. Rumir vias, ir a Sedrun a cum- prar en, far ina viseta en ina ni l'autra ustria e vegnir aschia tier ina ni l'autra sentupada. Aschia mava il temps.

Muort Corona ha Salvatore buca saviu ir ella Sicilia ils onns 2019-21, 2022 ha el buca aunc propi giu la curascha ed in onn suenter ei il giavisch staus schi gronds ch'el ei tuttina serendius en sia patria. La davosa gada sco quei ch'el ed ils ses han temiu. Sia sanadad era

EN MEMORIA

malamein mudergiada ed ei ha duvrau temps per spital e temps per reconvalescenza. Bugen havessen ils ses prolungiu la lubientscha da dimora en Svizra mo igl uffeci responsabel ha buca lubiu quei e quei suenter esser vivius 54 onns en Svizra! Sia davosa dimora ei stada en casa d'attempai «Comunita Elloggio per Anziani Don Bosco» a Riposto.

Leu ha el lu fatg ils 26 da schaner 2026 anetgamein siu davos viadi Vi ella perpetnada. Siu davos ruaus ha el medamein anflau en sia patria, sin la Sicilia.

Car Salvatore, stai bein, bugen seregurdein nus da Tei e vulein tener Tei en buna memoria. Ruaussa en pasch e sinseveser.